

تەندروستی و سەلامەتی ئیشەیی

دکتۆر جۆن کرۆس

سەنتەری بەریوەبردنی کەلتوری

لە لایەن ئەیمانپەتی مەشق و تەکنەلۆژی ئەوروپی
حکومەتی هەریمی کوردستانەو جی بە جی دەکریت

ئامانجە كانى ئۆز كۆرسە

- بۇ داينكردى زانىارى طشتى لىبارەى سىياسەتە كانى تايبەت بە ئاراستنى تەندروستى و سەلامەتى و ذىنپە HSE
- بۇ داينكردى توانا بۇ راھىنەران بۇ ئۆزەى بتوانن مەشقى بنەما بنەرەتتە كانى HSE لى وەزارەتە كانىان بدەننەو.
- بۇ داينكردى بناغەى ئىووست بۇ دامەزراندنى سىياسەت و سىستەمى HSE لى هە وەزارەتتە كىدا.

بەشی ١: بۆ ژی تەندروستی و سەلامەتی
طرینتە.

نمونه يه كي ميذوويي: ويلاية ته يه كطرتووه كان

OSHA

Improvement of
Worker Safety

WORKPLACE INJURIES before OSHA was established in 1970

1913 **23,000 INDUSTRIAL DEATHS**
among 38 million US workers - source: Bureau of Labor Statistics

1935 **more than 400,000 WORKERS KILLED** On the Job
in the U.S. from 1935-1960

1960

RIP RIP RIP RIP RIP

1960's **20%** INCREASE IN WORKPLACE INJURIES

Cross Cultural
Management
Center
Erbil

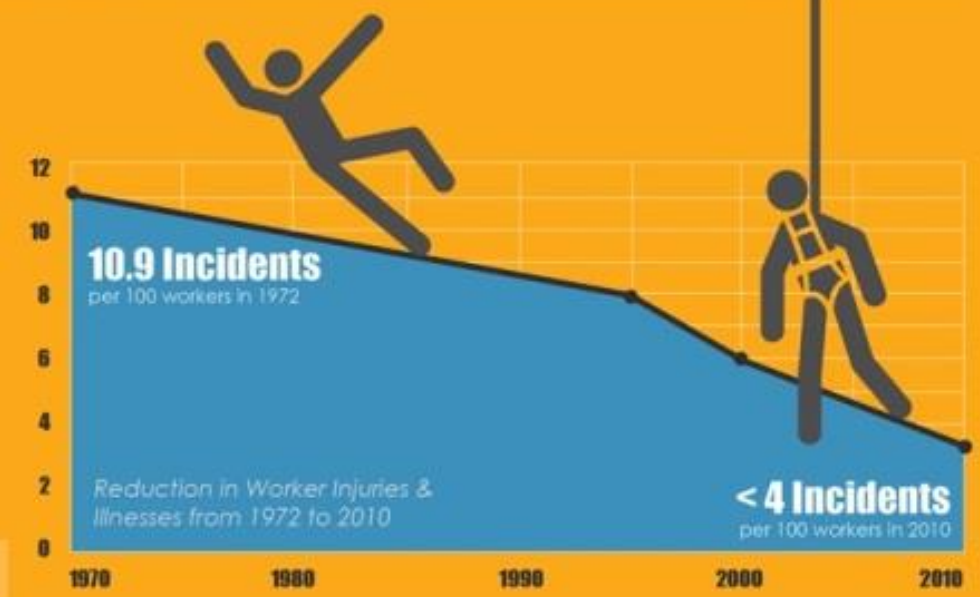
In the **FOUR DECADES** since the Occupational Safety and Health Act was signed into law, Workplace Deaths & Occupational Injuries have dropped by **more than 60%**

1970

Worker Injuries & Illnesses

Total Reported
1995 6.6 Million
2000 5.7 Million
2010 3.7 Million

ضوُن نَّمة طوُرانكارية مومكن بووة ؟

- بةكارهينانى ناضارى ئامرازةكانى خوُثاريزى PPE
- مؤلّةتى كارکردن (بەريوةبردنى سەلامەتى ئرؤسةى كار).
- سياسةتى داواکراو (ئيويست) ى سەلامەتى
- تشکين و وردينى بەردەوام

بۆى سەلامەتى و تەندروستى طرنطن ؟

- لە شىۆەى ضەند طرووئىكدابەىەكەوە لە ماوەى ۱۰ خولەكدە ۵ هۆكار بنووسن كە بۆى تەندروستى و سەلامەتى طرنطن
- هەرىكە لە طرووئەكان دەرنەنجامەكانى راثوورت دەكات.
- راهىنەر دەرنەنجامەكان لە سەرتەختە دەنووسىت.
- هۆكارەكان دەكرىن بە سى ئۆلەوە:
 - ئەخلاقى: بەرئىسارىيەتى لە بەرامبەر ئەوانى تر
 - ياساى: بەرئىسارىيەتى لە بەردەم ياسا
 - داراى: بەرئىسارىيەتى بۆ ئاشەكە و تەكردى ئارە.

بەرتسپاریەتی ئەخلاقى

- دەست بکە بە تفتوتویەک
 - ئەتەر کەسێک لێ مالهکەى تۆدا رووداویکی کرد کى بەرتسپاریە؟
 - ئەتەر کەسێک لێ کاردا رووداویکی ئەنجامدا کى بەرتسپاریە؟
 - ئەتەر شوینیکى خۆیان برى بە ئامیریک؟
 - ئەتەر ساتمەتەکیان بە سەر وایەریکدا کرد؟
 - بێر لێ نمونەى تری بکەرەو.
- بەرتسپاریەتی ئەخلاقى بەرتسپاریەتییە کى هاوبەشە
 - بەرتسپاریەتی خۆدى
 - بەرتسپاریەتی هاوکەرە کانت لێ کاردا
 - بەرتسپاریەتی فەرمانبەرەن
 - بەرتسپاریەتی لایەنى سێبەم (میوانان و کەسانى ئیادە و رەتیبوو و هاتووسۆى ترافیک)
- بۆسە سەرۆک کار بە بەرتسپاریە کارى فەرمانبەرەننى دادەنریت؟
 - ئەرکى زاودیرى و ترنطیدان

بەئرسىيارىيەتتى ياساىي

- ياسالەبارەي سەلامەتتى و تەندروستىيەوۋە ضى دەلەيت ؟
 - ياساكانى سەلامەتتى و تەندروستى ئىويست بەوۋە دەكەن كە رىكخراوۋە و دامەزراوۋەكان ئەو مەترسىانە بەرئوۋەببەن كە لە رىپتەي كارەكانيانەوۋە دروست دەبن.
 - مەترسى بۇ سەر كارمەندان
 - مەترسى بۇ سەر كەسانى تر
- ياساى تاوانى: دەكرىت لىكۆلئىنەوۋە لەطەل دامەزراوۋەكان بەكرىت و دادطايى بەكرىن ئەطەر دەركەوت كە سەرئىضى رىكارىيەكانى تەندروستى و سەلامەتبان كرووۋە.
- ياساى مەدەنى: ئەو كەسانەي كە زىانبان بەردەكەوئىت دەتوانن داواى ياساىي بۇ ئەو بەرئانە يان ئەو كوشتنانە تۆماربەكەن كە لە ئەنجامى ضالاكى كارەوۋە روودەدەن.
- شكست هينان لە ئەركى ضاودىرئىكردن

ثرسة دارايية كان

- تَيِضووة كانى رووداويك لة سەر كاردا ضة ندة ؟
- تَيِضووة راستة خوكان:
 - تَيِضووى ضاوديرى تەندروستى و مؤلەتى بة موووضەى نەخووشى و لة دەستدانى كاتى كارکردن.
 - تَيِضووى زيان كەوتن بة ئامرازة كان
 - تَيِووى قەرەبووکردنەو / ئيبذاردن.
- تَيِووة ناراستە وخوكان
 - لة دەستانى ورةى كارمەندان (كارية طەرى بة سەر ئاستى بەرھە مەھينانەو ەھية)
 - زيان كەوتن بة ويناکردنى طشتى و نيازتاكى و ئەيوەندىە كانى كار
- زيان بەھوى **كەمتەرخەمى يەوۋە.**

رؤى بة ريو بة

• بة ريو بة ران بة رثرسن لة لة بة ريو بة ردى كارا كان بة شيو بة كى سة لامت لة ذير
كؤنترؤلى خؤيان.

— بة رثرس ماناى ئة و بة كة ثيو بة راسطة و خؤ و لآمدان و بة يان هة بىت بؤ ضا ك ر دن و بة
بارود و خة ناسة لامتة كان.

• بة ريو بة ران ليئر س راون لة بة رامب ر هة ر روودا و ي ك يان هة ر بارود و خى كى
ناتة ندر وست كة لة ذير كؤنترؤلى ئة واندا بىت.

— ليئر س راون ماناى ئة و بة كة لة رووى ياساى و دارا بى و بة ليئر س راون و بة يان لة طة ل دة ك ر ي ت
و بة رثر س راون دة بن ئة طة ر شتى كى هة لة رووبدات ، و اتة رة نطة ثيو بة ر بىت بة جورى ك لة
جؤرة كان ئة و زيانة يان ثبذمير د ر ي تة و بة.

ئەركە تايبەتە كانی بەرئوۋەبەران (نمونه كان)

- جیبە جیكرەنی ریسائە ندروست و سەلامەتە كان.
- دَلنیا كرنە وەى كە ثرؤسە سەلامەتە كانی كار كرن تىطە يشتراون و ئەیرە وكراون
- دَلنیا كرنە وەى ئە وەى كە ئیویستىە كانی سەلامەتى ، PPE ئامادەن بۇ كاتى ئیویست.
- دَلنیاى ئە وە بكة وە كە كارمە ندان بە تە وای مە شقیان بۇ كرا وە بۇ كارە كە
- دَلنیاى ئە وە بكة وە كە مە ترسیە كان دە ستنىشانكراون و روودا وە كان راثوُرت دە كرین.
- دَلنیاى ئە وە بكة وە كە ضالا كىە كانی كار مە ترسى نا ئیویست بۇ فە رمانبە ران و میوانان و خە لکی طشتى دروست ناكات.

بەرئوۋەبەران بەرئرسىارن لە هەر روودا وىك كە بە شیوۋیە كى ئاساودار ئیشبىنى بكریت

مانای ضی یه کة دة لَیِن ” به شیوة یه کی مانادار تیشبینیکراو“

- ههستی باو: هه ر کة سیک بیهینیت دة زانیت کة مهترسیداره
- زانینی شاره زایانه: ئه طهر مامه له له طه له ماده ده هراویه کان ده کیت ، تیویسته زانین ته واوت هه بیته کة ضون به شیوة یه کی سه لامهت کاریان له طه له بکیت.
- بنه ما ستاندارده کانی کارکردن له کهرتیک له ئاستی نیوده و له ته و کویه کن
- ریکاریه کانی حکومهت (تیویسته خاوهن کاریان به ریویه بهر شاره زای ئه وانه بیته).

ثیداژوونەوێ (ئەرسایارە راست / ھەلەکان)

- ئەطەر کارمەندیك ئی لێ وا یەرێکی سەر زەوی بئالیت ، تەنھا کەس کە جیطای طلەیی لیکردن بێت ئەوێ خویەتی ئەویش بە ھۆکاری ئەوێ کە کەمتەرخەم بوو.
- ئیویستە کار تەنھا بە و کەسانە بسئیردریت کارامەیی و ئەزموونیان ھەییە بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە.
- ئەطەر کارمەندیك ئیشیلی ریساکانی سەلامەتی بکات و رووداویك ئەنجامدات ، ئەو خاوەن کار طلەیی لیکراو نیە لێ رووی
 - ئەخلاق
 - یاسایی
 - دارایی
- ئەطەر کارمەندیك خراش مامەلە لێ طەل کارمەندیکی تر بکات ئەو کۆمەنیا یان خاوەن کار بە ئەرسایارە.

بەشى دوووم: هەلسەنپاندنى مەترسىيەكان

مەترسی (HAZARD) ضی یە ؟

- مەترسی شتیكە كە دەكریت زیان بطةیە نیّت.
- ئەرینه وە لە شەقام ، ضەقوێە كی تیز ، سەرزەمینێكی خلیسك ، كارەبا ، هەلپرتنی شتی قورس ، (زیاتر)
- رووداوە مەترسیدارەكان: شتیكن كە دەبنە هوی نانه وە ی زیان.
- ئەطەری مەترسی Risk: واتە ئەطەری روودانی مەترسیەك و دەرئەنجامی ئەو رووداوە.
- بۆ نمونە: ئەطەری ئەوە هەیه كە كەسیكی طەورە لە ئامادە كردنی ضایە كدا شوینیكی خوی بسووتینیّت. ئەو ئەطەره ضەندە ؟ دەرئەنجامی ئەو سووتانە ض بریكە ؟
- ئەی ئەطەر ئەو كەسە ی كە ضایە كە ئامادە دەكات مندالیكی ۳ سالان بیّت ؟

راهينان مەترسەيە كان لە (مال) دياريبكە

- وینە بە کاربەینە و بە سەر بە شداربوواندا دابەشیان بکە
- بە کۆمەل سی مەترسی مومکن بۆ هەریەک لە ذوورە کان دەستنیشان بکە.
- کامە ذوور مەترسیدارتیرین ذوورە لە مالدا؟

دە ھۆكاری باوی برینداری لے كاردا

۱. برینەکانی زیاد ھەولدان و خۇ ماندوو کردن: تاییبەت بە راکیشان و بەرزکردنەو و ئالدان و راطرتن و ھەلپرتن و ، ھتد.
۲. خزین / ساتمە کردن: بریتیە لے ھۆکاری یەکەم بۆ برینە مەترسیدارەکان لے شوینی کار.
۳. کەوتنە خوارەو لے شوینی بەرز: ئمەش ھۆکاری سەرکەوێ بە مردن.
۴. ئەو برینانەکی کە لے ریطەکی کاردانەو تووش دەبن: ئەو برینانەکی کە لے ریطەکی خلیسک و ساتمە کردن بەی بەربوونەو تووش دەبن.
۵. برینی ئەو شتانەکی کە بەردەبنەو: وەک بەربوونەو شتەکان لے سەررەفەکانەو و کەوتنی بە کەسیک
۶. خۆکیشان بە شتەکاندا: دیوار و دەرطا و کابینی فیلەکان و شووشەکی ئەنجرەکان و مێز و کورسی و ھتد
۷. رووداوەکانی ئوتومبیل: لیخوری ئوتومبیل لے کاردا و تەنانت لے شوینی ئارک کردندا.
۸. تیکئالان لے طەل ئامیرەکاندا- کاتیک کە جل و بەرط لے ئامیرەکاندا دەئالیت.
۹. برینەکانی جوولەکی دووبارە بوووە: وەکو تایشکردن و بەکارھێ، انی کۆمشیوتەر رەنطە بیئە ھۆی ئازاری ئشت و کیشەکی ضاو و ھەلئاسانی دەستەکان.
۱۰. کردارە توندوتیژەکانی سەر شوینی کار: توندوتیژی لے ریطەکی طردی کردن لے ئوفیس دروست دەبیئ دەبیئە ھۆی برینی مەترسیدار.

هۆکاره باوه کانی رووداو (ظیدیوکان)

- طه مدهی / سه رکیشی
- نه زانی: نه نجامدانی کاریک که شایسته نیت بو نه نجامدانی
- که مته رحه می / کارکردنی خیرا / کارکردن له کاتی ماندوو بوون
- خه ریکبوون به شتی لاهوه کی
- ثلانریذی لاواز / نه و رووداوانه ی که خه ریکه روو ده ده ن

هه لبة نطاندني نة طهري مة ترسية كان: ٦ هه نطاو

- نة ركة كاني كاريك ليست بكة
- مة ترسية كان ديارى بكة
- نة طهري مة ترسية كان هه لبة نطينة
- نية، انهى مة ترسية كان بكة
- دة رة نجامه كان تومار بكة
- نيداضوونوة بو نة و دة رة نجامانه بكة

ليستی ئەرکەکانی کارەکە ئامادە بکە

- ئەو ضالاکيانەى کە دەکرین زین ؟ ئیویستە ئەو ضالاکيانە بزاین بۆ ئەوێ بێوانین هەلسەنطاندن بۆ ئەطەرى مەترسیەکانی هەریەکەیان بکەین .
- ئیویستە شوینەکانی ئەو ضالاکيانە و ئەو کەسانەى کە بەشدارن تیاياندا و ئەو مادە و کەلوئەلانەى کە لەو ضالاکيانەدا بەکار دەهینرین بزاین زین .

شوپین	خەلک	ئامیر و بابەتەکان	ضالاکیانەکان
طەراج	کارمەندی میکانیکی و شوپیرەکان	ئامرازی قورس ، بەرزکەرەو و رۆن و سووتەمەنی	ضاکەردنەوێ ئوتومبیل
ناندین	ضیشتلینەر و بەردەستەکان	فرن و طاسو ضەقۆ	ئامادەکردنی خواردن
کۇطا	کارمەندان و میوانان	بەرزکەرەوێ ضەتالی و شتە کۇطاکراوێ کان و رەفەکان	طواستنەوێ شتە قورسەکان

ئەطەرەكانى مەترشى دەستىشان بكة

• نزيكى هەموو ضالاکيەك ئەطەرى مەترسى تىداية:

— بەرزکردنەوێ قورسايى و ئامادەکردنى ضاي و رويشتن بە سەر شوپىنيكى
ئاكراو و هتد.

• ئەوانەى كارىطەرى ئەو مەترسيانەيان لەسەرە كين؟

— تەنها كريكاران و هەرۆهەها كەسانى تروش

• مەترسىەكان ضين لەو وينانەى كە بەسەرتان دا دابەشكراون؟

شەش جۆرى مەترسى

ميكانيكى

(طواستنەوێ ئاميرەكان)

فيزيكي

(خزين و بەربوونەوێ)

كيميايى

(بەربوون و رزانى ذەهراوى ، طازەكان)

ذینطەيى

(دووکەلى ئوتومبيل و ئاميرەكانى ئوفيس)

باية لؤدى

(بەكتريا لە ئاشماوێ ناندين)

ريکخراوېيى

(طرذى کار و ئيشى زور و هتد)

هه لسه نطاندني ئه طهري رووداني مه ترسي

- ضه نده ريي تيدده ضييت كه مه ترسيه كه رووبدات ؟
- ده رئه نجامه كاني رووداني ئه و مه ترسيه ضين

ئه طهري روودان	ده رئه نجامه كان (سه ختي زيانه كان)
1. ده طهمن	1. برينيكي سووك
2. ريي تينا ضييت	2. برينيكي كه م كه ثيوستي به فرياطوزاري سه ره تايي ده ييت
3. ره نطه رووبدات	3. برينيكي مامناوه ند كه هه نديك كاتي كار كردن له ده ست ده ضييت
4. ريي تيدده ضييت ناو به ناو رووبدات	4. برينيكي طهروه كه ثيوستي به كه وتن له نه خو شخانه ده ييت.
5. ئه طهري رووداني به شيويه كي دووباره بووه وه زوره	5. كاره ساتبار- واته يان ده ييه هوي مردن يان كه مه ندامي.

- نمونه كان: هه مان ئه و وي نانه ي كه ئيشتووتر دابه شكرابوون به كار بهينه.

ثيوانة كردنى ئة طەرى مە ترسىة كان

ذمارەى ئة طەرى روودان جاران ذمارەى سە ختى دەرئە نجامە كان

		1	2	3	4	5
5	5	10	15	20	25	
4	4	8	12	16	20	
3	3	6	9	12	15	
2	2	4	6	8	10	
1	1	2	3	4	5	
		1	2	3	4	5
						SEVERITY

ئە نجام	كارى ئيوست
1-4	هيس كارىك ئيوست نية بكرىت
5-6	بە زووئى ئة طەر مە ترسىة كە كە مېكە وە
8-12	بە زوو ترين كات هە نطاو بنى بۇ كە مكر دئە وەى مە ترسىة كە
15 و بە سەر وە	دە ست لە كارە كە هە لبطرە

بەشى سىيەم: كۆنترۆلكردنى ئۇطەرى مەترسىيەكان

كۆنترۆلكردنى ئۇچۇر رۇودان و سەشختى زىانەكانى

مەترسىيەك

- لى ئوتومبىلدا ض ئامىرىكى مىكانىكى ھەيەكە ھەم ئۇچۇر رۇودان و ھەم زىانەكانى رۇوداويش كەم دەكاتەۋە
- ض شتىك تەنھا رىدەى زىانەكانى رۇوداۋ كەمدەكاتەۋە
- ضى شتىك تەنھا ئۇچۇر رۇودان كەمدەكاتەۋە
- بىرىك
- ئشتىنى سەلامەتى ، ئايرى باط و دەعامى
- ستىرن و لايتى بەرز

بەشى سىيەم: كۆنترۆلكردنى ئۇطەرى مەترسىيەكان

• ئامانچ برىتتە لە كەمكردنەوۋەى روودانى مەترسىيەك و كەمكردنەوۋەى دەرئەنجامەكانى ئۇطەر روويدا يان ھەردووكان بەيەكەوۋە.

• ئلەبەندى ھەرەمى كۆنترۆلكردن

— لەناوبردن: ئايا دەتوانرىت مەتۇسىيەكە نەھىلرىت و لەناوبرىت؟

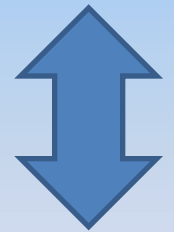
— كەمكردنەوۋە: ئايا دەتوانرىت مەترسىيەكە كەمبكرىتەوۋە؟

— ئۇندازەكردن: ئايا دەتوانرىت ئۇو مەترسىيە دابخرىت و بلۇك بكرىت؟

— سىستەمى سەلامەتى كار: مەشق.

— ئىداويسىتەكانى سەلامەتى كەسى PPE

زىاتر
كارىطەرن

كەمتر
كارىطەرن

وێلامەکانی کۆنترۆڵکردنی نەتەرێ مەترسیە کە

- بەرفراوانکردنی سەقام لە سەر شەقامی خیرای دەرەکی
- مەترسیەکان: مومکە ئوتومبیلەکان خۆیان بە کریکارەکان بکێشن
- دەرەتەرێ نە مەترسیە بەتەرەواوی نەهیلرێت؟ دەرەتەرێ رێپاکە دابخرێت؟
- دەرەتەرێ کە مەبەرێتەرە؟ دەرەتەرێتەر خیرایی کە مەبەرێتەرە؟
- ئایا دەرەتەرێ نەندازیارێ بۆ نەنجام بەدەین؟ دەرەتەرێتەر بەرەستی کۆنکریتی دابخرێت؟
- ئایا دەرەتەرێ سێستەمێکی سەلامەت دابنێن؟ دەرەتەرێتەر وا بکەین کە کریکارانە نەضنە ناو زوونی هاتوو و هاتوو و کە سێک دابنێن ساودیرێ ترافیک بکات؟
- ئیویستە کریکاران ض جۆرە PPE یکیان هەبێت؟ یەلەکی رەنط بریقەدار و ئووتی کار و کلاوی ئاریزطاری و دەرەتەرێ وانەیان لە دەرەتەرێتەر.

تأثيرات ريادة كفاءة إدارة كؤنترول بكرين

- تأثيرات ريادة كفاءة إدارة كؤنترول بكرين؟
- "تأثيرات ريادة كفاءة إدارة كؤنترول بكرين" —
— به شيوه كفاءه كؤنترول بكرين كؤنترول بكرين، انه ك و ٧
كؤنترول بكرين.
- به راورد كفاءة:
- ريادة كفاءة لاثرة كفاءة كؤنترول بكرين. كؤنترول بكرين كؤنترول بكرين؟
- كؤنترول بكرين كؤنترول بكرين كؤنترول بكرين؟
- كؤنترول بكرين كؤنترول بكرين كؤنترول بكرين كؤنترول بكرين.

بەشی ضوارةم: دەستنیشانکردنی مەترسیەکان

ماددة كيمياءية كان

• ئۆلينكردن

- ذههراوية كان: برىكى كهم دهبيته هوى مردن يان نه خووشى مه ترسيدار
- زيانبه خش: برىكى زور بهشى ضوارةم: دهستنيشانكردن مه ترسية كان
- شيكة رهوه- له كاتي بهر كه وتني طوشتى مروظ تيكده دات
- برذينه رهوه- دهبيته هوى هه لئاوسان و سوور بوونه وه له تيسه و ضاو و سيه كان
- ريطة كانى ضوونه ذووره وهى نه و مادانه بو له شى مروظ
 - له ريطة شى هه لمذين و قووتدان و مذين و كوتانه وه
- كاريطه ريه تونده كان يه كسه رهن
- كاريطه ره دريذخاينه نه كان مه ودا دريذن

ماددة كيمياءية كان

- هة لسة نطاندنى ئة طة رى مة ترسية كان
 - بابة تة مة ترسية كان دة ستينشان بكة و كاريطة ريشيان لة سة ركى هة ية
 - ثيوانى مة ترسية تة ندر ووستية كان بكة
 - كوئتر لكارية كان جى به جى بكة
 - توامريان بكة و هة ليان بسة نطينة
- كوئتر و لكارية مة مكنة كان
 - لة ناو بردن يان جى طرة وة (بو نمونة كة مة ترسيدارتر)
 - ترسة كة بطورة
 - بة ركة وتن كة مبكة رة وة
 - قة ثاتيان بكة و دة رويان بدة
 - فيلته ر و هة وادة رضة كان

مەترسیە کانی ئۆفیس

- سکرینە ئیشاندەرە کان (دەبنە هۆی کیشە بۆ ضاو
- ئیشی ئشت لە ریطە ی کورسیە کانه وە دروست دەبن
- ”شیواوی رووی سەرەووی دەستە کان“ بە هۆکاری تایشکردنی کۆمشیوتەری

مەترسەيە كارەباييە كان

- ليدانى كارەباييە
- سووتان
- ئاڧرکەوتنەوە و تەقینەوە
- ضەمانەوەي كارەباييە
- ھەندىك كارىپتەرى لاوۋەكى وەك بەربوونەوە لەكاتى ليدانى كارەبا

رئوشوئنة كانى كوئترؤلكردنى مةترسفة كانى كارءبا

- دةستنىشانكردن و طونءاوءفة ءى: دئىاف ئءوء بكةوء كة ئامفرءة طونءاوء بؤ كارءة و ئءو شوئنةى كة ءفءا بة كاردفء
- ففوز و سفركء: بفانءارفة لة بارطرانى زؤر
- طءفانءن بة زءوى: دئىاف ئءوء بكةوء كة ءءوئمى كارءبا روءبضفءة زءوى لة برى ئءوءى بة ئؤءةرءةءةرءة كءا برواء.
- ءفاكردنءوء (عزل): بةر لءوءى كارى ضاككردنءوء ئءءءامبءةء واىءرى ئامفرءة لة كارءبءا دةربكفشة. بةر لءوءى كار لة واىءرى كارءبا بكةءء ءءووى كارءبا بكوئفءةوء.
- سفءءةمء بؤ ظؤئءفةى نزم بطؤرة
- دووبار ءفاكردنءوء (عزل)
- ءشكفن و ضاككردنءوء
- مءشق: دئىاف ئءوء بكةوء كة ءءها كءسانى شارءزا كار لة سفءءمى كارءبافى بكةن.

مەترسیەکانی ئاظرکەوتنەو

- ئاظرکەوتنەو ئیویستە بە سێ شتە: سووتەمەنی و ئۆکسجین و طەرما
- هۆکارەکانی ئاظرکەوتنەو:
 - ئامیرە کارەبايیەکان
 - کارە طەرمةکان (بۆ نمونە لە حیم)
 - ئامیرەکانی ضیشتلینان و طەرمرکردنەو و دوووکەل
 - طەرمی میکانیکی (لیکخشان)
 - بەسەلامەتی کۆطانەکردنی شلەمەنی و طازە طرطر توو کا
 - ئاظر تیبەردانی بە ئەنقەست

كۆنترۆلكردنى مەترسىيەكانى ئاظرىكەوتنەوۋە

- رېپىتەپترىن لە ئاظر: دوورخستىنەوۋەى ئاظر و كارەبالە شتە طرپرتوۋەكان
- رېپىتەپترىن لە ئاظرىنەوۋەى ئاظر لە رېپىتەى بەكارهينانى دەرطا و ديوارە بەرەرستەكانى ئاظر
- سىستەمى زەنطى ئاظراداركدنەوۋە و ديارىكدن رېپىتەى قورتاربوون
- ئامىرەكانى ئاظر كوزاندنەوۋە
 - ئا و دوانەكسىدى كاربۇن (لابردنى طەرمى)
 - فۇم و ئاودەرى وشك مادەى كىمىيى تەر و ئەتووى ئاظرىكۆزىنەوۋە (بۇ رېپىتەپترىن لە ئوكسىجن)
- ئىويستە كارمەندان لە سەر ضوئىيەتى بەكارهى، انى ئامىرەكان مەشقىان بۇ بكرىت، بەلام تەنھا ئاظرە بزوۋكەكان.
- بۇ ئاظرىكەوتنەوۋەى طەورە ئىويستە ضوئىكردنى ئەو شوينەيەكەم شت بىت كە ئەنجامبدرىت

مەترسیەکانی کاری دەستی

• دەکریت لێ رێپێکی جوولەییەکی نەشیاو یان جوولەییەکی بەردەوام دووبارە بوووە

دروست بن

— ئیشی ئشت

— ئیترانی ذی بەیە کەستەر و جومپە و ماسولکەکان

— درانی ئەرەیی هەناوی (فتق)

— برین و سووتان برینداری لێ رێپێکی ئشت بەربوووە کانهو.

كۆنترۆلكردنى مەترسىيەكانى كارى دەستى

• ھەلسەنپاندنى ئەتپەرى مەترسىيەكان جەخت لى سەرزوار فاكتر دەكاتتەو:

— ئەركەكە: دەببەت ضى ئەنجام بدربت ؟

— بارەكە: شىوۋە و كىشى تەنەكە.

— ذىنپەتى دەوروبەر: ئايا سەرزەمىنەكە خلسكە يان يان ھاورىكە ؟ ئايا رووناكى تەواو ھەيە لەو شوینە ؟

— كەسەكە: ئايا ئەو كەسە توانا و كارامەيى ھەيە بو ئەنجامدانى ئەو كارە

• كەمكردنەوئى ئەتپەرى مەترسىيەكان

— ئايا ئەو ضالاکىيە تىويستە ؟

— بەكارھىنپانى يارىدەدەرەكانى كارى دەستى (دەتەوۋەانە ن بەستانى تىشتىنە ، ئالىتە جولاًو بو طواستنەوۋە ،

بەرزكەرەوۋەى ضەتالى ، بارھەلپەرەكان).

— دلنپاي ئەوۋە بکەوۋە كە ئەو كەسەى كارەكە دەكات تواناى ئەو كارەى ھەيە.

مەترسیە کانی جولە کردن

- ساتمە کردن و خزان لە سەر رووی زەوی یەکیکن لە باوترین هۆکارە کانی برینداری.
- کەوتنە خوارەو لە بەرزاییەو (بۆ نمونە لە سەر ئیذە) یەکیکە لە باوترین هۆکارە کانی مردن.
- بەرکەوتن بە ئوتومبیل
- بەرکەوتن بە شتە جولآو کان (بۆ نمونە شتە بەربووەو کان).
- خۆکیشان بە شتە جیطیرە کان (بۆ نمونە ئەو ستوونە کان)

كۆنترۆلكردنى مەترسىيە كانى جوولە

- مەيانھىلە ، لەيەكتريان جيا بكةو ، خوت تەرورەدە بكة
- ھەلسەنطاندنى ئەطەرى مەترسىيە كان :
 - زاودىرى جولەي ئاسايى و جولە نائاسايىيە مومكەنە كان بكة .
 - شوينە مەترسىدارە كان ديارىبكة .
 - رەزاوى كەش و ھەوا بكة (بۇ نمونە ، باران و بەفر)
- رووۋە كان زبر بكة بۇ رووۋنە دانى خزىن .
- شوينى ئىيادە و ئوتومبىل لە يەك جيا بكة رەوۋە
 - بە كارھىنانى ئەرزىن و شوۋستە
- ھىماكان بۇ ئامادە دان بە مەترسىيە كان (بۇ نمونە ، شتە بەر بووۋە كان ، سەرزەمىنە خلىسكە كان ، ھتد).

مەترسیەکانی داوێداو و لێرزە

- کارکردن بە ئامیری قورس رەنطە داوێداو لێرزە لێرزە بەرھەمبەینیت.
- کارپتەرە درێڤخایەنەکانی ئەمە رەنطە بېتتە هوی کەربوون یان زیان کەوتن بە دەمار و بەستەرەکان.
- کۆنترۆلکاریەکان
 - بەرکەوتن بە رێزە یان کات کەمبکەرەو
 - بەکارھێنانی ئامیرەکانی کەمکردنەوێ داوێداو و لێرزین.
 - لێ حالەتی داوێداو ئاریزەری طویضکەکان بەکار بھینە.

ثلهى طةرمى

- رةنطة طةرمى زؤر ببيتة هوئى:
 - وشكبوونى ئاوى لةش ، كرزبوونى ماسولكةكان ، ليدانى طةرمى ، سووتان.
- سهرمائى زؤرئيش بههوان شيوه دهبيتة هوئى:
 - تيزانى سهرمال لةش ، رةقهه لآتن ، مةترسى خليسكانى لة سهرزقوى و سووتان بههوى سارديةوه.
- كوئترؤلكاريةكان:
 - ثلهى طةرمى ريكبخه ئةطەر مومكن بوو (له ذوورهوه)
 - بهكارهينانى ئوشاكى طونجاو.
 - كاره لاهوكيةكانت له ميانهئى طةرم و ساردهكان رابطه
 - تشووى زؤر وهربطه يان كاركردن به نوره ئه نجام بده

مەسترسىيە كانى ئوتومبىل

- ئوتومبىلە كان لە شوينى كاردالە ناویشياندا بارهه لطر و بەرزكە رەوۋە كان و ھەروەھا لە شوينى تارك كردنى ئوتومبىلشدا
- ئيوستە زىنپەتى شوينى كار كوردن بە شيوەيەكى وا دابريذريت كە شوينى ثيادە و ئوتومبىل جيا كرابيئەوۋە.
- شيوازە كانى ھاتووضۇ ، ريطە كانى ثيادە ، بەر بەستە كان ، ديارى كوردنى خيراىى ، ھىماكان
- ئيوستە ئوتومبىلە كان طونجاو بن و ضا ككردنەوۋەى تەواويان بۇ بكرىت و شكىنيان بۇ ئەنجامدرايىت.
- ئيوستە شوفيرە كان مۇلەتى ئيوستىان ھەبىت. ئيوستە رىنماييان لە بارەى ضونىەتى كار كوردن و شوينى كار كوردن ئىبدرىت.

کارکردن لة شوینی بةرزدا

- کةوتنة خواروة لة شوینه بةرزةکاندا باوترین هوکاری مردنة.
— بةهه مان شیوة هوکاری ئه ککةوتن شکانی ئیسکةکانی لةشی مرؤطیشن.
- میکانیزمةکانی کوئترؤلکردن:
— وابکة کار لة شوینی بةرزنة کةیت ئه طەر ئی، یست نةبوو.
— ئامیی طونجاو بة کاربهینه: وەك ئه سکة لة و بةرزکەروة
— کاتیک کة ئه یزده بة کاردههینیت، دلنای ئه و بکوة کة دانانه کەیان جیطیره و نزیکه لةو
ضوی، هی کة کاره کە ی تیدا ئه نجام ده دیت.
- مه شقی تایبەت و بة کارهینانی بةستەروة کان.

طرذى و فشارى كار

- طرذة دةبىتة هوى نةخوشى دةروونى و جةستةيى
- دةكرىت ئةمەش لة رىطەى داواكارى زور و ئەبوةندى لاواز لة وشىنى كاردا و بةرئرسىارىتەتى نا روون و طورانكارىوة بىتە بةرهەم.
- كۆنترۆلكارىةكان:
 - ئىويستە برى داواكارى كاركردن ئاساودار بىت.
 - سىياسەتى روون لة بارەى ئەبوةندىةكانى كار و رەوشتە ئاكارىةكان
 - رۆل و بةرئرسىارىتەتى روون
 - روونكردنةوةى طورانكارىةكان و وەرطرتنەوةى زانىارىة ئىدراوةكان لةسەريان

خۆشپوزەرانى

- ھەموو رىكخراوەكانى كارکردن بەرترسىيارن لە داىبنکردنى خۆشپوزەرانىە
بنەرەتتەكان بۆ كارمەندانىان
 - بوونى ئاوى ئاك بۆ خواردنەو
 - داىبنکردنى تەوالىت و دەستشۆيى ئاك
 - شوينى خۆ طۆرىن و شوشتنى كە لوئەلەكان ئەطەر ئىويست بوو (بۆ نمونە بۆ كارمەندانى
مىكانىكى)
 - لۆكەر و شوينەكانى ترى كۆطاگردن
 - شوينەكانى نان خواردن و تشوو وەرطرتن
- شوينى تشووەكان ، شوينى ئاكوئەمىزى نانخواردن ، ئىداوئىستتەكانى طەرمکردنەوئى خواردن ،
قاو ، ھتد.

بەشى ئىنجمەم: دارىشتنى سىياسەتتىكى سەلامەتى

دەستیکردن

۱. ئیویستە سیاسەتییکی سەلامەتی روون ھەییەت
۲. کئی بەرئرسیارە لە سەلامەتی ؟
 ۱. بەرئرسیاریەتی طشتی
 ۲. بەرئرسیاریەتی روؤدانە
۳. ھەلسەنطاندنی ئەطەری مەترسیەکان لە لایەن ھەموو بەریوەبەرانیوە
 ۱. بوونی شارەزای HSE بە تاییەت لە شوینە مەترسیدارەکان
۴. ئلان دابری! ، ئەنجامی بدە ، ئیداضوونەو بو بکە و ھەمواری بکە.
 ۱. ئلان بو ئەو دابریڈە کە ئیویستە ئەنجامبدریەت ، ئەنجامی بدە ، ئیداضوونەوی بو بکە بو ئەو دلیابیت لەوێ کە کاری خوی دەکات.

سیاستی سەلامەتی - دەربەرینی طشتی

- بۆ رێپەتەرێکی رووداوەکان و حاڵەتەکانی نەخۆش کەوتن بە هۆی کارەوێ و هەروەها داڕێژدنی کۆنتڕۆڵکاری تەواو بۆ مەترسیەکانی کار بۆ سەر تەندروستی و سەلامەتی

— کە بەرئەسەر؟

— سەجۆرە کارێک ئەنجامدراوە لەو بارەییەو؟

سیاستی سەلامەتی - مەشقشیکردن

- بۆ دابینکردنی مەشقی تەواو تاووەکو دنیابیت لەوێ کە کارمەندان کارەکانی خۆیان بە باشی دەزانن ئەنجام بدەن.
 - کێ بەرترسیارە؟
 - سز کاریک لەو بارەییوە ئەنجام دراوە؟

سیاستی سەلامەتی - بەشداریشیکردن

- بۆ ئه‌وه‌ی به‌شداری به‌کارمه‌ندان بکه‌یت و له‌باره‌ی بارودۆخی سەلامەتی رو‌ژ به‌ رو‌ژ راوی‌دیان تیبکه‌یت و ئامام‌و‌ذطاری و سه‌ره‌ره‌شتیان له‌باره‌ی ترسه‌کانی سەلامەتی تیشکه‌ش بکه‌یت

— کێ به‌ترسیاره‌؟

— ض کاریک له‌و باره‌یه‌وه‌ نه‌نجامدراوه‌؟

سیاستی سەلامەتی-ریکاریە کانی تەنپەتاوی

- بۆ جیبەجێکردنی ریکاریە کانی حالەتی تەنپەتاوی- ضۆلکردن لە کاتی ئاظر کەوتنەو و رووداوە طەورە کانی تر.

— دەتوانریت ئەو لینکەتی خوارەو یارمەتیدەرت بێت لە دۆزینەوێ ضۆنیەتی هەلسەنپاندنی ئەطەری مەترسیە کانی ئاظرکەوتنەو

— <https://www.gov.uk/workplace-fire-safety-your-responsibilities>

— کێ بەرئرسیارە؟

— ض کاریک لەو بارەییەو ئەنجامدراو؟

• ثلانی ضۆلکردن

• شوینە کانی کۆبوونەو

سیاستی سەلامەتی – ئامیەکان و کۆتا کردنیان

- بۆ مەبەستی ئاریزتاریکردن لێ بارودۆخیکی سەلامەت و تەندروست بۆ کارکردن ،
ئامیر و ئامراز و مەکینەکان دا بین بکە و دلیای کۆتا کردنیکی سەلامەت /
بە کارهینانیکی سەلامەتی ماددەکان بکەوێ.

– کێ بەرترسیارە؟

– ض کاریک لێ و بارەییەو ئەنجام دراوێ؟

سیاستی سەلامەتی - ھەلۆاسینەکان

- ئۆستەری یاساگانی سەلامەتی و تەندروستی ھەلبواسریت بۆ ئیدانی زانیاری لێ سەر ئیداو یستەگانی سەلامەتی: ھیماگانی ئاطادارکردنەو ، PPE
 - کێ بەرئرسیارە؟
 - ض کاریک لێ و بارەییەو ئەنجامدراو؟

سیاستی سەلامەتی – فریاطوزاری سەرتای و راثۆرتکردن

- بۆکسی فریاطوزاری سەرتای و نامیلکەتی رووداوەکان لە شوینی خۆیان بن.
- دەبێ رووداو و نەخۆشکەوتنەکان لە کاتی کاردا بۆ دەسەلاتە تایبەتمەندەکان راثۆرت بکەین.

– کە بەرئەسێ؟

– کە کارێک لەو بارەیدا نەبێ؟

بەشى شەشەم: جیبة جیکردنی سیاستی سەلامەتی

ليذنةى سة لامهتى

- ثيوسته هةر وهزارهتيك ليذنةى سة لامهتى هةبيت
 - سهروكي ليذنةكه له ناستى بهريوةبهري طشتى بيت
 - رةنطه بهريوةبهري طشتى كارطيروي بيت.
 - ثيوسته زوربهى كارهكان بخرينه بهردهستى بهريوةبهري سة لامهتى كه له ذيردهستى بهريوةبهري طشتى كارطيروي كاردكات.
- ثيوسته ليذنةكه له نوينه رانى HSE له هةريهك له بهشه سهرةكيان ثيك بيت.
- (ثيوسته له سهر ناستى حكومهتى هةريمى كورستان ليذنةيهى سة لامهتى هةبيت كه له هةموو بهريوةبه رانى HSE ثيك بي)

نوینە رانی HSE

- هەبیت. HSE بە لایەنی کەم هەر بە شیکێ سەرەکی ئیویستە نوینە ریکێ
 - یە ک دانە بۆ هەر کۆمەڵە ئوفیسێک
 - یە کیک بۆ سەر زەمینە کان و ساک کردنە وە کان
 - بۆ ئەو وەزارەتانی وەک وەزارەتی کارەبا و وەزارەتەکانی خزمەتی تاشتی ئیویستە HSE هەبیت بۆ ساودیریکردنی کاری بە لێندەران.
- لێهاتوووییە کان: بە شیوەییەکی نمونەیی ئیویستە حکومەتی هەریمی کوردستان ئامانجی بە دەستەهینانی برانامەکانی جووری IOSH, NEBOSH and/or OSHA بۆ هەموو نوینە رانی HSE.

ئەركەكان

- بەرپۆبەران و نوینەرانى HSE بەرئرسن لى ئەنجامدانى ھەلسەنطاندنى ئەطەرى مەترسىيەكان لى شوینانەى كە خۇیان بەرئرسن لییان و ئیویستە دواى ئەنجامدانى ھەلسەنطاندنەكان ریکاریەكانى سەلامەتى ئیشنیار بکەن.
- ئیویستە ھەر تاكە ضالاکیک بەلایەنى كەم سالى جاریک ئیداضوونەوەى بۇ بکریتەوە.
- ھەموو راثۆرتەكان ئیشكەش بە بەرپۆبەرانى و لیذنەكانى HSE بکرین و دواى ئیداضوونەوەى لىلایەن وەزیرەوە ئیشنیارەكانى سەلامەتى جى بەجى بکرین.
- ئیویستە ھەر رووداویك رووبدات بە شیوویەكى راستەوخۇ بۇ بەرپۆبەرى HSE و لیذنەى سەلامەتى راثۆرت بکریت.
- ئەنجامدانى مەشقى ئەیوونیدار بۇ ھەموو كارمەندان و / یان ئەنجامدانى ریکخستنەكان بۇ مەشقى پروانامەدارەكان.

تشكين

- ثيوستة لة سةر نوينة ران و به ريوه به راني HSE تشكينى رؤذانه و هة فتانه و مانطانه بو شوينة كاني ذير به رثرسيارية تي خويان ئه نجام بدهن.
- ثيوستة تشكينه كان به ضاوبن و هة روهها ضاوثيكة وتنيشي لة طةل كارمة ندان تيدايت.
- ئايا ريسا كاني سه لامة تي نه يره وكراون ؟
- ئايا كارمة ندان به شيويه كي تةواو مة شقيان ثيكراره ؟
- ئايا بارودوخي ناسه لامة ت بوونيان هةيه ؟

بەرتسپاریەتیە کانی نوینە رانی HSE و ھەموو بەریوە بەران

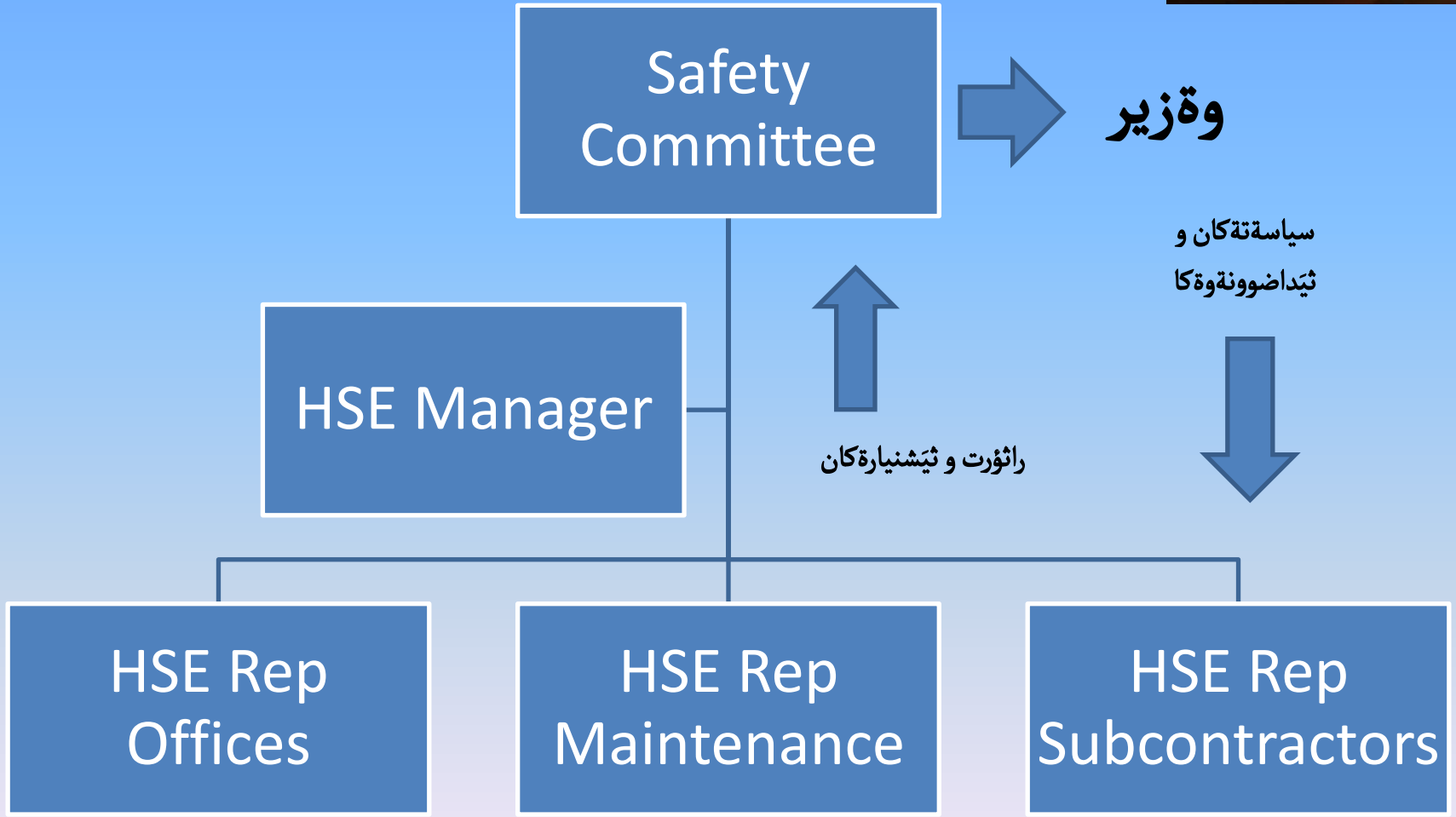
- ئەطەر ئاستی مەترسیە کان بەرزبوون ، ئەوا ئیویستە نوینەری یان بەریوە بەری HSE کارەکان رابطریت تاووە کو ئیدا ضوونە وەیان بو دەرکریت و راست دەرکرینەووە.

— بو نمون ، ئاککردنەووەی سەر زەمین ، بەرزکردنەووەی ئامیری قورس ، مەکیئە کان بەبی ئاسەوان ، —
PPE کارمەندان بەبی

- کارەکان HSE ئەطەر رووداویک روویدا ، ئەوا ئیویستە نوینەری یان بەریوە بەری رابطریت تاووە کو ئیدا ضوونە وەیان بو دەرکریت و راست دەرکرینەووە.
- بەرتسپاریەتیان لە سەر شانە HSE لە ھەموو حالەتە کاندای ، نوینەران و بەریوە بەرانی کە ئیشنیار بکەن بو ئیادە کردنە سەلامەتە کانی کار.

نەخشە

سیستەمی زانیاریە کان

• ئیویستە لیدنە ی سەلامەتی ئەو زانیاریانە ی خوارەووە کۆبکاتەووە و ئیداضوونەووەیان بۆ بکات.

— راثوۆتی سالانە ی هەلسەنطاندنی ئەطەری مەترسیەکان بۆ هەموو ضالاکێکانی وەزارەت. —

— راثوۆرتەکان لەبارە ی هەر کاریکی نۆی یان هەر کاریک بە شیۆتیەکی بنەرێتی طوۆرانی بەسەردا هاتووە.

• بۆ نمون ، ئەطەر ئامیریکی نۆی دانرابوو ، ئەوا ئیویستە راثوۆرت و مەشی نۆی و هتد هەبیەت.

— بەدواداضوون بۆ راثوۆرتەکان: ئایا ئیشنیاریەکان بە دواداضوونیان بۆ کراوە ؟ ئایا سەرکەوتوو بوون ؟

— راثوۆرتەکان بۆ هەر رووداویک.

هه لسه نطاندني ئه طهري مه رتسية كان

- سه يري نموونه دابه شكره وه كان بكه.
- ده كريت له لايه ن وه زاره ته كه ته وه نه يره وه بكره ن.

راثورتى رووداوة كان

- ”رووداو“ بریتبە لە ھەر بویەریک کە زیان بە کەسەکان یان شتەکان دەتەیت و ئیویست بە ضارەسەری ئزیشکی بکات یان ھەر ضاکردنەویەیک کە بەھاکی لە ۱۰۰\$ زیاتر بیت.
- ھەرۆھا ھەر ”رووداویک کە خەریک بوو رووبدات“ کە رەنط بوو ئەتەر و ویدابا ئەو زیانەى سەرۆەى لى بکەوتایەو.
- ئیویستە راثورتى رووداوة کان کورتنەیک لەبارەى ئەوەى کە روویداو لەخووە بطریت. لیستی زیانەکان. لیکۆلینەویەیک لە ھۆکارەکان ، و ئیشیارکردنیکیش بۇ باشتکردن.
- ئیویستە ئیشنیارەکان ثابتەندى ئلەبەندى ھەرەمى کۆنترۆلکردن بن: نەھیشتن بەتەواوى ، کەمکردنەو ، بەربەست ، مەشق ، ھەلواسینی ئۆستەر ، PPE.
- ھاوئیشەکان: وتەى طەواھیدەرەکان ، راثورتە ئزیشکیەکان ، ھەلسەنطاندنى زیانەکانى مولکەکە ، ھتد (بە طویرەى سەختى زیانەکان)

ئەنجامدانى لىكۆلېنەۋە

- ئامانچ بۇ دىيارىكردىنى طلەيى نىە بەلكو بۇ كەمكردنةۋەى رووداۋەكانى داھاتوۋە.
- ضاوثىكەوتنەكان
 - بە زووترىن كات ضاوثىكەوتن لةطلەل يەكە بە يەكەى طەواھىدەرەكانە شوپىنكى ھىمن بكة
 - برىارى ئىش ۋەختە مەدە
 - تا بكرىت بە تەواوترىن شىۋە بۇضوونى ھەرىكە لكو كەسانە ۋەربطرة
 - بەلطةنامەكان (ھەرشىك كە تۇماركرايىت)
 - ئىۋىستە ض جۇرە بەلطةنامەيەك بەكار بەيىت ؟
 - سىياسەتەكان ، ئايا تەواون ؟ ۋ ئايا بە تەواۋى ئىپرەۋىيان لى كراۋە ؟
 - ھەلسەنطاندنەكانى ئىشۋى مەترسىيەكان- ئايا ئىۋىستە تازە بكرىنەۋە.
 - راثۇرتى رووداۋەكانى ئىشۋو كە سروسى ھاوشىۋەى ئەو رووداۋەيان ھەيە يان لە ھەمان شوپىنى ئەو رووداۋە رووبان داۋە
 - راثۇرتە ئزىشكىيەكان
 - وىنەى ظىدىۋى بەردەست CCTV
 - ھى تر ، (بۇ نمونە ، سكالآى تۇماركراۋ ، ھتد).

نمونه دابة شكر اوة كان به سةر بشدار بووان

- به طرووٹ ”رووداو“ یکتان ئیدة دریت
- رؤلبینین: کة سیک دة بیٹ به نوینة ری HSE یة کیکی تر دة بیة قوربانیه کة ، یة کیی تر دة بیٹ به طة واهیدەر ، یة کیکی تر به دکتؤ و بهم شیوة یة هة تا دوایی .
— وردة کاریه کانی تر خوٹان دروستی دة کةن
- ۱۰ خولة کتان له به ردة سته بو ئرکردنه وهی راثوڑته کة
- له کوٹاییدا هة ریه ک له طرووٹه کان راثوڑت و ئیشنیاره کانی خویمان نمایش دة کةن .

مؤلّەتی سیستەمی کار

- بۆ کارێکی تایبەتی مەترسیدار، ئیویستە "مؤلّەتی کار" ت هەبیت.

— ضی بکریت؟

— کێ ئەنجامی بدات

— ض جۆرە کارامەیی و لیها توویبە ئیویستە هەبیت.

— ئەطەرەکانی مەترسی لێ و کارەدا ضین؟

— ئیویستە ض میکانیزمیکی کۆنترۆلکردن بە کاربیت؟

— ض PPE یك داواکراوة؟

- ئیویستە کریکارەکان ئیداضوونەو بەو مؤلّەتە بکەن و لەسەر وادوو بکەن بەووی کە تیی طەیشتون و ئبەند دەبن بە داواکاریەکانی ناوی.

نمونه‌ی مؤلّاتی کارکردن

- سه‌یری نّو لائثره‌یه بکّن کة به‌سه‌رتان دابه‌شده‌کریت

مەشق

- ئیویستە بۆ ھەر ضالاکیک نەشقیك لەبارەى ریکاریە کان بۆ سەلامەتی ئەنجامدانى ئەو ضالاکیک ھەبیت.

— کارمەندانى نووسینطە: ضۆنیەتی قامەتی دانیشتن لە سەر مێز

— کارمەندى ئاککەرەو: بە کارھینانى مادەى کیمیایى ، دانانى ھیما لە شوینە خلیسکە کان ،
بە کارھینانى PPE.

— کارمەندى کۆط: ضۆنیەتی کارکردن بە دەست ، کۆطاکردنى سەلامەتی تەنە قورسەکان و ماددە
کیمیاییەکان و بارکردن و داپرتن و ضۆنیەتی بە کارھینانى بەرزکەرەوێ ضەتالی بە کارھینانى
PPE ھتد

— کارمەندى ضاککردنەو: مەشق لە بواری تاییبەتەکی خۆیدا (کارەبا ، میکانیک ، ھتد) ، ضۆنیەتی
ئەنجامدانى کارەکان بە دەست ، ماددە کیمیاییەکان و PPE و ھتد

بەشى حەوتەم: ريكارپەكانى حالىتى فرىاطوزارى

ض جورة حالة تيكي تة نطة تاوي ئة طة ري رووداني هتية ؟

- ئا طركة وتنة وة
- زة مين لة رزة
- روواويكي طة ورة
- رذان و بة ربووني ماددة ذة هراوية كان
- هيرشي تيرورستي
- هي تر ؟

ثيادە كارىيە كان بۇ خۇ ئامادە كوردنى بۇ حالەتى

تەنطە تاوى

• ثيويستە بۇ ھەر ناوضەيەك لە وشينى كار دوو دەررضە ھەبيت.

• ثيويستە خالى كۇبوونەو لە دەرروەي بيناكة ھەبيەكە لەووى خەلكەكە تۇماردە كرين بۇ دلىيا كوردنەووى ئەووى كەكەس بەجى نەماو.

— ثيويستە مەشقى ضؤلكردن بە كردارى بە لايەنى كەم سالى جاريك ئەنجام بدريت؟

• ثيويستى درەختى تەلەفۇنەكانى حالەتى تەنطە تاويت ھەبيت.

— ثيويستە كارمەندە سەرەكەكان لە ھەر ئۇفيسيك ئاطادار بكرينەووى كە ضؤلكردن بۇ دەرروەوى ناوضەي مەترسيدار ئەنجامدە دريت.

• رەضاوى ھەلپيرساندنى يتەكان بكة بۇ ديارى كوردنى ريرەووى دەررضوونى فرياطوزارى بكة.

• بەلطة نامە طرنطەكان لە خەزينةى ئاطربر ھەلبطرة

• ئەووى دلىيا بكةووى كە ريطەكانى دەررضوونى تەنطە تاوى ھەرطيز ثيشى نەطيرايت.

له حالة تى تة نطة تاويدا

- زة مین له رزة: خوٓت به زة ویدا بده و خوٓت دابٓوٓشه له کاتى زة مین له رزة دا. دواى ئة وة ىة کسەر ضوٓلکردن ئة نجام بدهن بوٓ ناوٓضه ى به ىة کٓطه ىشتنه وة تاوٓه کو زىانه کان ده زانرین و راده و ىه نریت کٓه بیناکه سه لامه تٓه بوٓ ضوونه ذووره وة.
- ئآطرکه و تنه وة: ىه کسەر ضوٓلکردن ئة نجام بده له شوینى به ىة کٓطه ىشتنه وة دوور له ناوٓضه ى ئآطره کٓه.
 - مه ترسیه کانى سووتان: ئوٓشاکی تٓه ر به کار بهینٓه.
 - مه ترسیه دووکه لیه کان: خوٓت نزم بکه ره وة.
 - ئامیره کانى ئآطرکو ذینه وة له ئآطره بضووکه کانداه کار بهینٓه یان ریطٓه بوٓ هه لاتن و ضوونه ده ره وة خوٓش بکه.
- هه ولى ئآطرکو ذاندنه وة مه ده!

له حالة تى تة نطة تاويدا ||

• رووداوى طةورة

- ناوضة كة جيا بكة وة (عزل) خة لكة كة بكة رة دة رة وة.
- دلناى ئة وة بكة وة تة نها خة لكى رية ئيدراو بضيئة ئة و شوينة. (ميداي و ئوليس و كارمة ندى مة شقشيكراو بة PPE ية وة).

• بة ربوون و رذانى ذة هراوى

- ناوضة كة جيا بكة وة (عزل) خة لكة كة بكة رة دة رة وة.
- دلناى ئة وة بكة وة تة نها خة لكى رية ئيدراو بضيئة ئة و شوينة. (ميداي و ئوليس و كارمة ندى مة شقشيكراو بة PPE ية وة).
- ئة طةر مومكن بوو هة نطاوى طونجاو بطرة بةر بوؤ ضارة سة كردنى بة ربووننة كة / رذانة كة.

له حالة تي هيرشي تيروريستي

- ضولكردن و دووركة وتنة ولة شويني هيرشة كة
- ئة طەر ضولكردي ئة و ناوة مومكن نة بوو ، خوت بشارة وة و خوت دابثوشة لة شوينيك
- ثابە ندى رينمايية كانى بهرثرسانى ئة منى به.
- له هة موو حالة تة كاندا ، ية كسەر دة سة لآة ئة يوة نديدارة كان ئاطادار بكة رة وة.
— ئوليس ، بهشى تزيشكى و ئاطركو ذينة وة.
- به دوادا ضوون بكة لة ريطة ي را ئورتىكى وردة كار و ئيشنيارى ورد لة سەر بنه ماي ئة و كيشانە ي كة تيبيني كراون.

بەشی ھەشتەم: دیزاینکردنی ئرۇطرامیکی مەشقی

ناوۀرؤكى سۀرۀكى هۀموو ثرؤطرامۀ مۀشقيۀ كان

- سۀرۀ تا ئيڊاويستية كانى كارمۀندان دۀستنيشان بكۀ.
— ض كيشۀى سۀلامۀتى هۀن كۀ ضارۀ سۀرنۀ كراوۀ
- بۀ تيروانينيكي طشتى دۀست ئيبكۀ لۀ بارۀى طرنطى سۀلامۀتى
- كورتيۀك لۀ بارۀى بۀرثرسيارية تي و ريكارية كانى راثؤرتكردن ئيشكۀش بكۀ.
- ثلۀ بۀندي بۀ طويرۀى طرنطى بؤ ميكانيزمۀ كانى كؤنترؤلكردن دابريذۀ
- ئيويستۀ لۀ سۀر هۀر كريكاريك ئۀو ثرسيارۀ لۀ خوئى بكات كۀ ضؤن دۀتوانم مۀترسيۀ كان لۀ هۀر ضالآكيۀ كۀم بكۀ مۀوۀ بؤ ئۀوۀى سۀلامۀتريبت.

ثروطرامى مەشقى تايبەت

- كارمەندانى ئۇفيس: ئىداضوونەوۋە بۇ قامەتى دانىشتنى طونجاو لى شويىنى كار بكة (سەيرى ئەو لائەثرەيە بكة كە دابەشكرا)
- كارکردنى دەستى
 - بەرزکردنەوۋە شتە قورسەكان (بەكارهينانى قاضەكان نەوۋەك شت).
 - بەكارهينانى ئاميرەكانى بەرزکردنەوۋە / ھەلپرتن
 - بەكارهينانى PPE
- بەريۋەبەران و سەرتەرشتياران
 - ئيويسىتە مەشق لى بارەى ھەلسەنطاندن و ئيووانەکردنى مەترسى بطريىتەوۋە خۇ.
 - ئيويسىتە مەشق لى بارەى ريوشويىنەكانى راثوورتکردن لى خۇۋە بطريىت

ثروطرامى مەشقى تايبەت

• مادە كىمىيائىيە كان

— دەستىنشان كوردنى مادە كىمىيائىيە مەترسىدارە كان

• ئاظر ، سوتانى لە رىپتەى ئەسىد ، ھەلمىزىن ، بەركەوتن و برزانەوۋەى ئىست.

— بەكارھىنانى كۇطاي طونجاو

— بەكارھىنانى طونجاو / سەلامەت

— بەكارھىنانى ئامىرە كانى ھەوا دەركىش

— يەكارھىنانى PPE (دەستكىش ، دائۇشەرى تەواوى جەستە و ماسك و فىلتەر)

• كاركردن لە شوينە بەرزە كان (كارى بىناكرن و ضاكردنةوۋە)

— بەكارھىنانى ئەيدەو ئەسكەلە

— دانانى بەربەستو ئەرزىنە كان بۇ رىپترن لە بەربوونەوۋە

— بەكارھىنانى ئشتىن و بەستەرەوۋە

ثروطرامى مەشقى تايبەت بۇ كارە مەترسیدارەكان

- بەكارهينانى ئوتومبیل (بارهه لطر ، بهرزكه رهوه و هتد)
 - ئیویسته مؤله تی بهكارهينانى هه بیته .
 - بارکردن و بارداترتن
 - مەشقى بهرزكه رهوه ی سلنطی و قهفه زی كه سی
- ئامیره قورسه كان (مه كینه و کرین و هه لكۆلینه ر و هتد)
 - ئیویسته مؤله تی كارکردن
 - ضاكردنه وه ئیداضوونه وه
- ده كریته ئه و خزمه تطوزاریانه بر دین به به لینه درى خاوهن ئه زموون و بروانامه .

بۆهه موومە شقە کان

- کۆنتیکست (رەوشی ئەیوونیدار) دیاریبکە
 - ئەو دلیا بکەو کە بە شداربووان لەو تیبطن بۆسی ئەو مەشقە طرنطە
- وا بکە ئەیوونیدار بیّت
 - ئیویستە سەرەتا بزانی کە ئەوان ئیویستیان بە سییە
- وا بکە خۆش بطوزەریت و سیذی لی وەر بطن
 - رتهینان و کاری بە کۆمەل و میکانیزمەکانی زانیاری ئیدانەو بە کاربەینە
- وا بکە زانیاری بە خشی بیّت
 - ئەو زانیاریانە سی کە ئیویستیانە دابینیان بکە

زۆر سوئاس بۆ ئه و مه شقه سه رنجرا كيشه